

Miljö- och energidepartementet
m.registrator@regeringskansliet.se
annika.lofgren@regeringskansliet.se

Ulriksdal 31 augusti 2017

WWFs remissvar angående utredningen om Styrmedel för att förebygga uppkomst av avfall i syfte att främja en cirkulär ekonomi, dir. 2016:3

Betänkande: Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi

Sammanfattning

Det är en absolut nödvändighet för vår gemensamma framtid att vi förändrar våra produktions- och konsumtionsmönster så att de blir resurseffektiva, hållbara och ryms inom planetens gränser. En strategisk satsning på hållbar cirkulär ekonomi erbjuder en unik möjlighet att på ett sammanhållet sätt adressera utmaningarna för miljön, samhället och ekonomin, både idag och i framtiden.

WWF anser att det därför är mycket glädjande att läsa utredningen som på ett bra sätt beskriver utmaningarna och möjligheterna med, samt den stora nödvändigheten i att ställa om till hållbar cirkulär ekonomi. WWF instämmer med bedömningen att "omställning till en cirkulär ekonomi kan bli en huvudväg till ekonomisk utveckling inom planetens gränser", men att Sverige behöver sätta ambitiösa mål och skapa det strategiska sammanhang som idag saknas för att bli framgångsrikt i arbetet för cirkulär ekonomi och en långsiktigt hållbar framtid.

WWF uppmanar regeringen att skapa en tydlig hållbarhetsram för ekonomin att verka inom, med vetenskapligt baserade mål och indikatorer för att hålla oss inom de planetära gränserna. Detta förutsätter att dagens överutnyttjande av resurser adresseras. Reservationslöst fokus på cirkulär ekonomi leder inte nödvändigtvis till hållbarhet. Det är centralt att den absoluta resursanvändningen minskar i nivå för att matcha utmaningen med Sveriges enorma fotavtryck, samt att nya råvaror produceras hållbart och i linje med vad naturen tål. Vi blir alltmer beroende av naturresurser från andra delar av världen och om alla på jorden hade en livsstil motsvarande en genomsnittlig invånare i Sverige skulle det krävas cirka 4 planeter.¹

WWF har främst fokuserat på övergripande kommentarer om vad vi anser behövs för en strategisk och nödvändig utveckling av en hållbar cirkulär ekonomi framöver. **WWF delar utredningens bedömning** om att regeringen bör lyfta omställning till cirkulär ekonomi till strategisk nivå och i aktiv samverkan mellan stat, näringsliv, regioner och kommuner, forskning och civilsamhälle. **WWF anser** att förslaget med en tidsbegränsad delegation som brygger över departementsgränser är positivt. Vi vill även uppmuntra till mer skatteväxling. De konkreta styrmedelsförslagen tycker vi också verkar bra, och vi anser att det är positivt att de påbörjas och förhoppningsvis kan följas upp, utvärderas och vidareutvecklas under delegationens tidsrymd. WWF har valt att inte kommentera styrmedelsförslagen i detalj.

¹ Globalt lever och konsumerar mänskligheten i genomsnitt som om vi hade 1,6 planeter.

Källa: WWF, *Living Planet Report 2016, svensk sammanfattning*,
<http://www.wwf.se/source.php/1688121/LPR%202016.pdf>

Vidare anser vi att en högt prioriterad uppgift för den tidsbegränsade delegationen, i samverkan med Agenda 2030-delegationen, bör vara den att formulera tydliga och ambitiösa mål som kan utgöra det viktiga ramverk som ekonomin behöver verka inom för att inte överträda de planetära gränserna.

WWF uppmanar regeringen:

- Att se till att skapa en tydlig och hållbarhetsram för ekonomin att verka inom, med vetenskapligt baserade mål och indikatorer för att hålla oss inom de planetära gränserna.
- Att inrätta en tidsbegränsad delegation för cirkulär ekonomi på Näringsdepartementet för att initiera och driva den nationella samverkan samt att verka över departementsgränser för att bättre kunna förena miljö-, närings- och finanspolitik.
- Att säkerställa att delegationen får tillräckligt med fokus på att ta fram förslag till mål, prioriteringar och handlingsplan, samt till hur det fortsatta arbetet för cirkulär ekonomi ska organiseras efter det att delegationen upphört.
- Att tillsätta tillräckliga resurser till delegationen så att den har möjlighet att på ett bra sätt axla föreslagna roller och hela det ambitiösa uppdraget.
- Att säkerställa att delegationen får ett nära samarbete med Agenda 2030-delegationen i utvecklandet av arbetsområdet "En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi".
- Att skyndsamt fortsätta arbetet med att utforma nationellt anpassade Agenda 2030-delmål och indikatorer för Sverige, samt lämplig uppföljning och utvärdering. Låt detta bli en hållbarhetsram för ekonomin att arbeta inom, så att det hållbara cirkulära automatiskt gynnas.
- Att formulera bindande mål som leder till en nödvändig minskning av Sveriges ekologiska fotavtryck, och som följs upp med hjälp av relevanta indikatorer.
- Att sätta mål för att minska Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp, samt mål för minskad resursanvändning globalt till följd av svenskarnas konsumtion, utifrån vetenskapens bästa rön om vad som behövs för att vi ska hålla oss inom ramen för en planet. Målsättningen behöver formuleras som en absolut minskning (på totalen) och per capita, men inte som ett mått relaterat till BNP, eftersom en stark BNP-tillväxt riskerar att urholka målet.
- Att använda relevanta indikatorer för att mäta resursanvändning från konsumtion; Material Footprint och Material Footprint per capita, eller allra helst den ännu mer ambitiösa indikatorn "Total Material Consumption" (TMC).
- Att utvecklingen mot en mer biobaserad ekonomi med biomassa från framförallt skogen men även jordbruket måste ske på ett sätt som inte äventyrar övriga miljö kvalitetsmål. Biobaserade material och bränslen måste vara hållbara utifrån WWFs syn på hållbarhet, som bland annat innebär respekt för ekosystemens gränser och bevarandet av biologisk mångfald. Staten och näringslivet bör samarbeta kring utvecklingen av bioekonomin och en strategi för bioekonomin ska vara förankrad i civilsamhället.
- Att komplettera välståndsmåtten med mått som speglar de globala effekterna av vår konsumtion (och även av vår finansiella konsumtion) exempelvis vad gäller utsläpp av växthusgaser, samt energi- och resursanvändning i absoluta termer och effekter på biologisk mångfald.
- Att även använda mått för hur Sveriges export bidrar till att uppnå de globala hållbarhetsmålen.
- Att fortsätta arbetet med att vidareutveckla välfärdsmåtten, så att det blir tydligt hur det bidrar till uppföljningen av Agenda 2030.
- Att öka skatteväxlingen i Sverige och låta hållbar utveckling vara utgångspunkt när skattesystemet utformas, både i Sverige och inom EU.

WWF ger i bilaga 1 exempel på mål vi anser att en sådan hållbarhetsram behöver innehålla för att ekonomin ska kunna utvecklas inom planetens gränser och för att naturligt gynna cirkulära lösningar.

WWF hoppas att det pågående Agenda 2030-arbetet med att översätta agendan till en nationell kontext kommer att medföra att tillräckligt vassa delmål och indikatorer utformas för att utgöra den hållbarhetsram vi efterfrågar.

WWF anser att följande mål behövs:

- Mål för effektiv resursanvändning
- Mål för effektiv energianvändning
- Mål för hållbar förnybar energi
- Tre Klimatmål:
  1. Inhemskt utsläppsminskning
  2. Reduktionsmål för utsläpp från vår konsumtion av produkter och tjänster (inklusive finansiella tjänster)
  3. Mål för Sveriges bidrag till global klimatnytta, genom effekterna av svensk export av transformativa klimatsmarta varor och tjänster samt Sveriges internationella klimatfinansiering, och andra internationella samarbeten.
- Mål för transportsektorn
- Mål för förnybara och hållbara råvaror
- Mål inom biobaserad ekonomi
- Mål för vatten
- Mål för mat/matavfall
- Mål för plast

Del 1: Cirkulär ekonomi för hållbarhet och konkurrenskraft

Övergripande kommentarer

WWF välkomnar betänkandet ”Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi” och **ser positivt på** utredningen i sin helhet och instämmer med dess bedömning att ”*omställning till en cirkulär ekonomi kan bli en huvudväg till ekonomisk utveckling inom planetens gränser*”².

Som utredningen konstaterar hör Sverige dock inte till de ledande länderna inom utvecklingen av cirkulär ekonomi. Här saknas en nationell strategi eller handlingsplan, och det försvagar effekten av alla de enskilda aktiviteter som pågår. Här vill vi uppmantra regeringen att aktivt och skyndsamt bygga vidare på det utredningen föreslår, och sätta ambitiösa mål och skapa det strategiska sammanhang som behövs för att Sverige ska vara ett ansvarsfullt och framgångsrikt land i arbetet för en långsiktigt hållbar framtid.

WWF uppmanar regeringen:

- Att se till att skapa en tydlig och hållbarhetsram för ekonomin att verka inom, med vetenskapligt baserade mål och indikatorer för att hålla oss inom de planetära gränserna.

Specifika kommentarer på förslag i Del 1:

Utredningens förslag: Nationell samverkan och en delegation för cirkulär ekonomi (kapitel 9)

WWF instämmer i bedömningen att regeringen bör lyfta omställning till cirkulär ekonomi till strategisk nivå i aktiv samverkan mellan stat, näringsliv, regioner och kommuner, forskning och civilsamhälle.

Nämnda **syften för nationell samverkan (9.1)** – att stärka svensk konkurrenskraft, öka Sveriges bidrag till global hållbarhet, skapa sammanhang och driva innovation – **ser WWF positivt på**, med det tillägget att den stärkta konkurrenskraften bör komma som följd av att Sverige blir bättre på att bidra till global hållbarhet, och innovationsutvecklingen bör också ha global hållbarhet i fokus.³

Utredningen konstaterar att det i Sverige inte är någon myndighet eller aktör som har ansvar för eller systematiskt driver frågor om cirkulär ekonomi eller effektivare resursanvändning.

WWF välkomnar förslaget om en **tidsbegränsad delegation** att ledas på hög politiskt nivå, med bas hos Näringsdepartementet men ämnad att verka överbryggande över departementsgränser för att bättre kunna förena miljö-, närings- och finanspolitik.

WWF anser att det är viktigt att denna delegation samarbetar nära med Agenda 2030-delegationen och att arbetet för cirkulär ekonomi utformas som en naturlig del av det svenska genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agenda 2030-delegationen har föreslagit ”en samhällsnyttig och cirkulär ekonomi” som ett av sex prioriterade områden i sitt förslag till handlingsplan.⁴

² Betänkande av utredningen cirkulär ekonomi: *Från värdekedja till värdecykel - så får Sverige en mer cirkulär ekonomi (SOU 2017:22)*, s.137, http://www.regeringen.se/49550d/contentassets/e9365a9801944aa2adce6ed3a85f0f38/fran-vardekedja-till-vardecykel-2017_22.pdf

³ Innovation för global hållbarhet arbetar WWF med sedan länge inom ramen för WWF Climate Solver: www.climatesolver.org

⁴ Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling: *I riktning mot en hållbar välfärd*, <http://www.regeringen.se/rapporter/2017/06/i-riktning-mot-en-hallbar-valfard/>

Cirkulär ekonomi-delegationens roll (9.2.1) som den föreslås i utredningen är bred och ambitiös. För ett bra genomförande kräver detta att delegationen får tillräckligt med resurser. Av nämnda delroller **anser WWF** att det är extra prioriterat att delegationen fokuserar på att:

- **Starta och driva den process som behövs för att få igång en bred och aktiv nationell samverkan** för cirkulär ekonomi. Detta innefattar att **ta fram förslag till mål, prioriteringar och handlingsplan**.
    - **WWF ser ett stort behov av en tydlig hållbarhetsram** för hela ekonomin att förhålla sig till och verka inom, med ambitiösa och bindande mål, relevanta indikatorer och en handlingsplan för en hållbar resursanvändning inom ramen för de planetära gränserna. En sådan ram skulle gynna cirkulära lösningar framför linjär ohållbar ekonomi och skulle erbjuda en unik möjlighet att på ett sammanhållet sätt adressera utmaningarna för miljön, våra samhällen och ekonomier, både idag och i framtiden.
    - Relaterat till detta finns ett **behov av att identifiera och åtgärda marknads- och regelmisslyckanden** som gynnar den rådande linjära ekonomin framför cirkulära lösningar, något som tas upp i utredningens nulägesbeskrivning⁵ och som **WWF anser** är mycket viktigt det kommer med i handlingsplanen.
- samt
- **Bidra till diskussionen om ändamålsenlig långsiktig målstyrning** av Sveriges hållbarhetsarbete och **hur det fortsatta arbetet för cirkulär ekonomi ska organiseras** efter det att delegationen upphört.

De övriga föreslagna rollerna som kunskapscentrum, kontaktpunkt och facilitator för nationell samverkan är naturligtvis även de viktiga. Här har dock **WWF farhågan** att denna typ av roller är sådana som lätt skulle kunna ta överhanden vad gäller fokus, tid och resurser. För att den ska kunna genomföra hela uppdraget på ett bra sätt **vill WWF därför poängtera vikten av att delegationen får tillräckligt med resurser till sitt förfogande**.

WWF uppmanar regeringen:

- Att inrätta en tidsbegränsad delegation för cirkulär ekonomi på Näringsdepartementet för att initiera och driva den nationella samverkan samt att verka över departementsgränser för att bättre kunna förena miljö-, närings- och finanspolitik.
- Att säkerställa att delegationen får ett nära samarbete med Agenda 2030-delegationen.
- Att säkerställa att delegationen får tillräckligt med fokus på att ta fram förslag till mål, prioriteringar och handlingsplan, samt till hur det fortsatta arbetet för cirkulär ekonomi ska organiseras efter det att delegationen upphört.
- Att tillsätta tillräckliga resurser till delegationen så att den har möjlighet att på ett bra sätt axla föreslagna roller och hela det ambitiösa uppdraget.

För att få ekonomin att fungera inom ramarna för systemvillkoren för hållbarhet konstaterar utredningen klokt att det inte längre är tillräckligt med små stegvisa förbättringar utan att samhället även behöver göra förändringar på systemnivå och uppmuntra även disruptiv, omvälvande innovation. **WWF gläds åt** att utredningen, i **kapitel 9.2.5** där exempel på konkreta aktiviteter för nationell samverkan nämns, uppmuntrar till samarbeten med systemsyn som bryter traditionella gränser för innovation. I detta sammanhang vill vi gärna informera om det arbete som bedrivs inom **WWF Climate Solver** med fokus på att lyfta fram innovationer med stor klimatpotential och på vad som behövs för att underlätta för

⁵ Betänkande av utredningen cirkulär ekonomi: *Från värdekedja till värdecykel - så får Sverige en mer cirkulär ekonomi (SOU 2017:22)*, s.92-93.

innovationer att få stor spridning internationellt.⁶ Här finns stor erfarenhet av mätning av innovationers positiva bidrag på klimat- och energiområdet och intresse finns för att utveckla denna metod att omfatta ytterligare hållbarhetsmål. WWF har bl.a. klimatgranskat hela Energimyndighetens portfölj av innovationsbolag. Då det gäller samarbete med kommuner kan det vara intressant att känna till **WWFs One Planet City Challenge** som utmanar städer världen över att ta ett ledarskap för att bygga en klimatsäker framtid som erbjuder människor ett gott liv inom ramen för en planet.⁷

Övriga kommentarer/Förtydliganden:

Samarbete med Agenda 2030-delegationen

Bland de globala hållbarhetsmålen visar Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning att *Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion* är det mål där Sverige ligger sämst till. De svenska konsumtionsbaserade utsläppen, sett till både inhemska och importerade produkter och tjänster, är jämförelsevis höga per capita och fortsätter att öka. Konsumtionen orsakar även annan negativ miljöpåverkan, såsom spridning av kemikalier, belastning på färskvattenresursen, läckage av närsalter och exploatering av ekosystem. Politiken behöver sätta ramar för marknadens aktörer för en hållbar produktion och konsumtion.⁸

WWF uppskattar Agenda 2030-delegationen förslag att regeringen skyndsamt ska fortsätta arbetet med översättning av agendans delmål till en nationell kontext, samt föreslå justerade eller kompletterande nationella mål där så behövs, samt uppföljning och utvärdering. Blir dessa mål vetenskapligt baserade, tillräckligt ambitiösa och bindande, så skulle de kunna innebära just det hållbarhetsramverk vi efterfrågar för ekonomin att arbeta inom, vilket skulle gynna hållbar cirkulär ekonomi.

Agenda 2030-delegationen identifierar i sitt förslag till handlingsplan "En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi" som ett av sex prioriterade områden. **WWF ser** att det vore naturligt för en delegation för cirkulär ekonomi att samarbeta i nära dialog med Agenda 2030-delegationen inom detta område. Det vetenskapliga rådet och sekretariatet som Agenda 2030-delegationen föreslår tror vi skulle kunna utgöra andra naturliga dialog- och samarbetsparter för den tillfälliga delegationen för cirkulär ekonomi.

WWF uppmanar regeringen:

- Att skyndsamt fortsätta arbetet med att utforma nationellt anpassade Agenda 2030-delmål och indikatorer för Sverige, samt lämplig uppföljning och utvärdering. Låt detta bli en hållbarhetsram för ekonomin att arbeta inom, så att det hållbara cirkulära automatiskt gynnas.
- Att formulera bindande mål som leder till en nödvändig minskning av Sveriges ekologiska fotavtryck, och som följs upp med hjälp av relevanta indikatorer.
- Att låta den föreslagna tillfälliga delegationen för cirkulär ekonomi samarbeta med Agenda 2030-delegationen i utvecklandet av arbetsområdet "En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi".

Mål för effektiv resursanvändning

Utmaningen illustreras väl i cirkulär ekonomi-utredningens bakgrundstext: "*Givet nuvarande utvecklingstrender finns inte mycket som tyder på att tekniken i sig löser mänsklighetens resursutmaning. Den årliga tillväxten överstiger den årliga effektiviseringen och därmed ökar den absoluta belastningen*

⁶ WWF Climate Solver, www.climatesolver.org

⁷ WWFs One Planet City Challenge, <http://www.wwf.se/wwfs-arbete/hallbara-stader/one-planet-city-challenge/1691505-one-planet-city-challenge-2017>

⁸ Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling: *I riktning mot en hållbar välfärd*, s.94-95, <http://www.regeringen.se/rapporter/2017/06/i-riktning-mot-en-hallbar-valfard/>

på ekosystemen. (...) Utan rätt förutsättningar kan digitalisering och billig förnybar energi leda till att människan bara ytterligare driver upp resursanvändning, materialomsättning och läckage från ekonomin och förvärrar obalanserna i de ekologiska och sociala systemen.”⁹

Länder tenderar att öka sin totala material-/resursanvändning i takt med att deras ekonomi växer. Den andel som tillgodoses genom internationell handel ökar medan andelen inhemsk utvinning av material/resurser minskar.¹⁰

WWF anser att det är alarmerande att Sverige idag saknar mål och indikatorer för minskad resursanvändning globalt genom vår konsumtion. Detta samtidigt som jordens resurser överkonsumeras och mänsklighetens ekologiska fotavtryck bara ökar. Sverige tillhör ”värstingligan” i världen när det gäller fotavtrycket, om alla på jorden levde som vi gör här skulle det behövas cirka 4 planeter, vilket naturligtvis är allt annat än hållbart.¹¹

För att styra om vår ekonomi och konsumtion att rymmas inom ramen för vad vår enda planet tål behövs vetenskapliga och konsumtionsbaserade mål och indikatorer.

Indikatorer för effektiv resursanvändning

WWF noterar vikten av använda rättvisande indikatorer. I den vetenskapliga artikeln ”The material footprint of nations” synliggörs bl.a. hur olika utfallet kan bli beroende på vilken indikator som väljs. Forskarna analyserade länders resursanvändning från andra länder med hjälp av indikatorn Material Footprint (MF)¹² (ett mått där materialflöden längs hela produktionskedjan räknas med). Denna analys visade att resursanvändningen var tre gånger mer omfattande jämfört med utfallet i beräkningarna med det mer konventionella måttet, Domestic Material Consumption (DMC)^{13 14}.

Denna analys ifrågasätter riktigheten i tidigare rapporterade framgångar i *decoupling* (minskning av resursanvändningen samtidigt som den ekonomiska tillväxten ökar) då dessa här visar sig vara avsevärt mindre än vad som rapporterats, eller till och med obefintliga.

Forskarna ifrågasätter i artikeln användningen av det konventionella måttet DMC (Domestic Material Consumption). (DMC i relation till BNP är det mått som idag används mest, t.ex. inom EU, OECD och UNEP). Forskarna förespråkar istället användningen av MF (Material Footprint).¹⁵

WWF skulle ännu hellre se att den ännu mer ambitiösa indikatorn ”Total Material Consumption” (TMC)¹⁶ användes. Men bland de för hållbarhetsmålen hittills föreslagna globala indikatorerna uppskattar vi Material Footprint och Material Footprint per capita.¹⁷

⁹ Betänkande av utredningen cirkulär ekonomi: *Från värdekedja till värdecykel - så får Sverige en mer cirkulär ekonomi* (SOU 2017:22), s.94

¹⁰ Wiedmann et al. *The material footprint of nations*, (PNAS, May 19, 2015, vol. 112, no. 20, 6271–6276), <http://www.pnas.org/content/112/20/6271.full.pdf>.

¹¹ WWF, *Living Planet Report 2016, svensk sammanfattning*, <http://www.wwf.se/source.php/1688121/LPR%202016.pdf>

¹² **Material Footprint (MF)** mäter resursanvändning från konsumtion genom globala råmaterialflöden som används för produktionen av de produkter/varor som ryms i handelsbalansen. Materialflöden längs hela produktionskedjan räknas med (dock ej dolda flöden och alla oanvända utvinningsrester – för detta se Total Material Consumption (TMC)).

¹³ **Domestic Material Consumption (DMC)** mäter resursanvändning från konsumtion genom fysisk kvantitet av handlade produkter/varor (mäter d.v.s inte uppströms materialanvändning för framställningen). (Till exempel: “(...) DMC attributes the grazed biomass and fodder crops to the country where the animal was raised, the MF attributes these inputs to the country where meat or dairy products are consumed.”)

¹⁴ Wiedmann et al. *The material footprint of nations*.

¹⁵ Wiedmann et al.

¹⁶ **Total Material Consumption (TMC)** mäter resursanvändning från konsumtion genom globala råmaterialflöden som används för produktionen av handlade produkter/varor. Den inkluderar även så kallade ”dolda flöden”, d.v.s. oanvända utvinningsrester från materialutvinning såsom gruvavfall, överliggande jordlager etc.

¹⁷ För att följa upp FN:s hållbarhetsmål har globala indikatorer föreslagits. För delmål 2 under Mål 12 ”Senast 2030 uppnå en hållbar förvaltning och ett effektivt nyttjande av naturresurser” föreslås indikatorerna Material Footprint (MF) och Domestic Material Consumption (DMC) för att mäta material- och resursanvändning orsakad av konsumtion.

Indicator 12.2.1: Material footprint, material footprint per capita, and material footprint per GDP

Absoluta minskningar behövs

WWF instämmer helt i utredningens konstaterande att *”Som resurseffektiviseringsutredningen konstaterade (...) är det den absoluta påverkan på miljön som avgör om resultatet är hållbart eller ej, inte den relativa påverkan i relation till den ekonomiska tillväxten. Den långsiktiga ambitionen kan inte vara någon annat än att få ekonomin att fungera inom ramarna för systemvillkoren för hållbarhet (...).¹⁸*

WWF uppmanar regeringen:

- Att sätta mål för att minska Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp, samt mål för minskad resursanvändning globalt till följd av svenskarnas konsumtion, utifrån vetenskapens bästa rön om vad som behövs för att vi ska hålla oss inom ramen för en planet. Målsättningen behöver formuleras som en absolut minskning (på totalen) och per capita, men inte som ett mått relaterat till BNP, eftersom en stark BNP-tillväxt riskerar att urholka målet.
- Att använda relevanta indikatorer för att mäta resursanvändning från konsumtion; Material Footprint och Material Footprint per capita, eller allra helst den ännu mer ambitiösa indikatorn ”Total Material Consumption” (TMC).
- Att mäta och följa upp den absoluta resursanvändningen och resursanvändning per capita snarare än resursanvändning i relation till BNP.

Delningsekonomin

Delningsekonomi rymmer många möjligheter för hållbara lösningar och mer effektiv resursanvändning och utgör en viktig del inom cirkulär ekonomi. Därav är utredningen om användarna i delningsekonomin¹⁹ som Finansdepartementet låtit göra intressant även när cirkulär ekonomi i stort diskuteras. Delningsekonomi i sig leder emellertid inte automatiskt till hållbarhet. Liksom för cirkulär ekonomi och ekonomin generellt behövs hållbarhetsramar att hålla sig inom, bl.a. för att exempelvis minska det ekologiska fotavtrycket.

Miljövinsten i delningsekonomin förutsätter att delningen sker *istället för* inköp av nya saker. Enligt Oksana Mont, professor i hållbar konsumtion och produktion vid Lunds universitet, tycks det långt ifrån alltid ske. Ett exempel; då deltagare vid klädbyte (swop shop) tillfrågades svarade de flesta nej på frågan om de genom sitt deltagande i klädbyten minskar sina inköp av nya kläder.²⁰

WWF är övertygade om att även delningsekonomin (liksom även nedan nämnda strategiska samverkansprogram för cirkulär och biobaserad ekonomi^{21 22} och regeringens strategi för hållbar konsumtion²³) för att utvecklas hållbart skulle behöva ett tydligt ramverk med tydliga, ambitiösa och vetenskapligt baserade mål att förhålla sig inom– med mål och indikatorer för hållbarhet inom de planetära gränserna, på samma sätt som den övriga ekonomin behöver. I remissvaret till utredningen om

Indicator 12.2.2: Domestic material consumption, domestic material consumption per capita, and domestic material consumption per GDP. (Källa: Globala Målen: <http://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-12-hallbar-konsumtion-och-produktion>)

¹⁸ Betänkande av utredningen cirkulär ekonomi: *Från värdekedja till värdecykel - så får Sverige en mer cirkulär ekonomi (SOU 2017:22)*, s.108

¹⁹ Betänkande av utredningen om användarna i delningsekonomin: *Delningsekonomi På användarnas villkor: SOU 2017:26*, <http://www.regeringen.se/495f62/contentassets/82aabf7f731c4e18aaee3b8dc3621063/delningsekonomi--pa-anvandarnas-villkor-sou-201726>

²⁰ Oksana Mont, professor i hållbar konsumtion och produktion vid Lunds universitet, under seminariet om användarnas villkor i delningsekonomin, Rosenbads konferenscenter 2017-05-23, ca 47 minuter in i seminariet.

<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/05/seminarium-om-anvandarnas-villkor-i-delningsekonomin/>

²¹ Regeringens strategiska samverkansprogram. <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-strategiska-samverkansprogram/>

²² Lägesrapporter samverkansprogrammet Cirkulär och biobaserad ekonomi: *Cirkulärt och biobaserat värnar hållbar tillväxt*, <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/04/cirkulart-och-biobaserat-varnar-hallbar-tillvaxt/>

²³ Utdrag ur regeringens budgetproposition för 2017: *Strategi för hållbar konsumtion*, <http://www.regeringen.se/4a6f9d/globalassets/regeringen/dokument/finansdepartementet/pdf/2016/strategi-for-hallbar-konsumtion/strategi-for-hallbar-konsumtion.pdf>

delningsekonomin kommer det därför, precis som i detta remissvar, att vara en övergripande respons från WWF.

Strategiskt samverkansprogram för cirkulär och biobaserad ekonomi

I utredningen om cirkulär ekonomi omnämns (i kapitel 6.1.5 och i kapitel 6.3.4 om Bioekonomi) det strategiska samverkansprogrammet för cirkulär och biobaserad ekonomi som regeringen beslutade om under 2016, tillsammans med fyra andra strategiska samverkansprogram, för kraftsamling kring innovationsinsatser. Det handlar om nya sätt att resa, bo, göra affärer, leva, kommunicera och tillvarata och bevara jordens resurser och ekosystem.

Världsnaturfonden WWF anser att utvecklingen mot en mer biobaserad ekonomi måste ske på ett sätt som inte äventyrar övriga miljö kvalitetsmål och att biobaserade material och bränslen måste vara hållbara. Vidare bör biobaserade produkter så långt möjligt användas där de gör störst klimatnytta. Vad som är en hållbar bioekonomi behöver dock utvecklas och tydliggöras. Viktigt att påpeka att bioekonomin endast utgör en del i arbetet med att utforma en förnybar och hållbar samhällsekonomi. Bioekonomins resursbas utgår från förnybar bioråvara, och att själva produktionen av råvaran är hållbar blir då fundamental. Världsnaturfonden WWFs syn på hållbarhet innebär bland annat respekt för naturens gränser och bevarandet av biologisk mångfald. I Sverige förutsätts skogen utgöra resursbasen för en bioekonomi men för att då bli hållbar måste råvaran även komma från en hållbar skogsförvaltning. Här står vi fortsatt inför stora utmaningar både gällande areal skyddad skog men även miljöhänsyn i skogsbruket om riksdagens uppsatta miljö kvalitetsmål ska kunna nås.

Vi anser att man bör se biomaterial som en begränsad råvara och därför optimera användningen. Detta innebär att man bör styra råvaran till produktionsområden där de gör störst samhälls- och miljönytta och maximera återvinningen innan energiutvinning för att bidra till en mer cirkulär ekonomi i ett förnybart och hållbart samhälle. Vi utvecklar detta resonemang lite mer i detalj i WWFs gemensamma rapport med IKEA "Close the Loops".²⁴

WWF uppmanar regeringen:

- Att utvecklingen mot en mer biobaserad ekonomi med biomassa från framförallt skogen men även jordbruket måste ske på ett sätt som inte äventyrar övriga miljö kvalitetsmål. Biobaserade material och bränslen måste vara hållbara utifrån WWFs syn på hållbarhet, som bland annat innebär respekt för ekosystemens gränser och bevarandet av biologisk mångfald. Staten och näringslivet bör samarbeta kring utvecklingen av bioekonomin och en strategi för bioekonomin ska vara förankrad i civilsamhället.

Mått på välbefinnande – Indikatorer som kompletterar BNP

WWF anser att det generellt är mycket positivt att regeringen nu breddar till att använda flera kompletterande mått på välbefinnande, istället för enbart BNP, i syfte att spegla välbefinnandets utveckling både med avseende på människors livskvalitet och på ekonomins långsiktiga hållbarhet. Bland indikatorerna som regeringen presenterade i samband med 2017 års ekonomiska vårproposition²⁵ saknar WWF emellertid mått som speglar de globala effekterna av vår konsumtion (och även av vår finansiella konsumtion) exempelvis vad gäller utsläpp av växthusgaser, samt energi- och resursanvändning i absoluta termer och effekter på biologisk mångfald. Utan dessa mått är det svårt att följa upp om vi rör oss i riktning mot en ekonomi inom ramen för de planetära gränserna, eller inte. I nuläget speglar måtten inte alls det faktum att vi i Sverige lever som om vi hade ungefär 4 jordklot. Det är anmärkningsvärt då vi

²⁴ IKEA - WWF Project Brief; "Close the Loops", http://www.wwf.se/ikea/source.php/1620365/wwf_ikea_close_the_loops_screen_3.pdf

²⁵ Bilaga till vårpropositionen 2017: Nya mått på välbefinnande <http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2017/05/nya-matt-pa-valstand/>

rimligen bör ha målsättningen att vår ekonomi och konsumtion ska rymmas på ett hållbart sätt inom ramen för en planet.

WWF vill även se mått på hur vår export bidrar till att uppnå de globala hållbarhetsmålen. Områden WWF är särskilt intresserade av att belysa här är bl.a. växthusgasutsläpp, biologisk mångfald, energi- och resursanvändning i absoluta termer etc.

WWF instämmer med Agenda 2030-delegationen som föreslår *”att regeringen fortsätter arbetet med att vidareutveckla välfärdsmåten, så att det blir tydligt hur de bidrar till uppföljningen av Agenda 2030. Som utgångspunkt för en vidareutveckling av måten kan de prioriterade områden som delegationen identifierat användas”*²⁶, d.v.s däribland ”En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi”.

WWF uppmanar regeringen:

- Att komplettera välståndsmåten med mått som speglar de globala effekterna av vår konsumtion (och även av vår finansiella konsumtion) exempelvis vad gäller utsläpp av växthusgaser, samt energi- och resursanvändning i absoluta termer och effekter på biologisk mångfald.
- Att även använda mått för hur Sveriges export bidrar till att uppnå de globala hållbarhetsmålen.
- Att fortsätta arbetet med att vidareutveckla välfärdsmåten, så att det blir tydligt hur det bidrar till uppföljningen av Agenda 2030.

Utredningens bedömning: Skatteväxling – möjliga vägar framåt (kapitel 10)

Utredningen konstaterar att Sverige idag beräknas ha en av de lägsta andelarna miljörelaterade skatter bland EU:s medlemsländer.

WWF anser att skatteväxling, med höjda miljöskatter mot sänkt skatt på arbete, är ett effektivt sätt att styra mot mer hållbara konsumtionsmönster och **instämmer** i utredningens bedömning att hållbar utveckling bör vara utgångspunkten när skattesystemet utformas och att en bred skatteväxling för att stimulera en mer cirkulär ekonomi kan ge flera samhällsekonomiska fördelar och bör utgöra en väsentlig del av en eventuell större skattereform. Vi anser också att Sverige bör verka för att EU:s mervärdesskattedirektiv och andra regelverk på skatteområdet utformas för att driva på resurseffektivitet, cirkulär ekonomi och minskad klimatpåverkan.

WWF avstår från att kommentera de olika omnämnda alternativen i detalj.

WWF uppmanar regeringen:

Att öka skatteväxlingen i Sverige och låt hållbar utveckling vara utgångspunkt när skattesystemet utformas, både i Sverige och inom EU.

²⁶ Agenda 2030-delegationens nulägesbeskrivning och förslag till handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling: *I riktning mot en hållbar välfärd*, s.112

Del 2. Styrmedel för ökad nyttjandegrad och återanvändning av konsumentprodukter.

WWFs övergripande kommentarer del 2:

WWF är generellt positiva till styrmedel för ökad nyttjandegrad och återanvändning av konsumentprodukter och anser att de förslag som utredningen tagit fram är väl värda att prövas, d.v.s:

- Utredningens förslag: Öka tillgängligheten till bilpooler
- Utredningens förslag: Inför ett HYBER-avdrag
- Utredningens förslag: Underlätta för hushållen att förebygga avfall
- Utredningens förslag: Förebygga avfall i statliga och kommunala verksamheter
- Utredningens förslag: Stärk rätten att reklamera undermåliga produkter
- Utredningens förslag: Stärk förtroendet och öka rättssäkerheten inom begagnathandel och delning

WWF är positiva till att förslagen genomförs och föreslår att en oberoende utvärdering av åtgärderna görs innan den tillfälliga delegationen upphör.

WWF har valt att inte kommentera de enskilda detaljerade förslagen.

För Världsnaturfonden WWF

Håkan Wirtén

Generalsekreterare

Anna Söderström

Programsamordnare
Hållbar Ekonomi

Bilaga 1. Exempel på mål som behövs i ett hållbart ramverk för ekonomin att verka inom

WWF instämmer med utredningen i att det bl.a. krävs väl förankrade och ambitiösa mål för en framgångsrik och hållbar cirkulär ekonomi i Sverige.

Vi ser behovet av en tydlig och vetenskapligt baserad hållbarhetsram som ekonomin har att arbeta inom. Sveriges industri och investerare behöver den typen av tydliga signaler för att -en hållbar cirkulär ekonomi ska kunna bli verklighet på riktigt.

WWF hoppas att det pågående Agenda 2030-arbetet med att översätta agendan till en nationell kontext kommer att medföra att tillräckligt vassa delmål och indikatorer utformas för att utgöra den hållbarhetsram vi efterfrågar.

WWF vill se bindande mål som leder till en nödvändig minskning av Sveriges ekologiska fotavtryck, och som följs upp med hjälp av relevanta indikatorer.

Resursanvändningen måste bli effektivare inom produktion och konsumtion längs med hela värdecykeln. Produkter behöver vara hållbara och spårbara, och hållbarhetsgränser för de naturresurser som används behöver analyseras. Sådant som driver på förstörelse av ekosystem och sociala konflikter, såsom dålig förvaltning eller korruption, behöver adresseras. Offentliga och privata investeringar måste göras i enlighet med vetenskapliga rekommendationer och får inte bidra till miljöförstöring.

Nedan beskrivs några mål som vi anser att en sådan hållbarhetsram bör innehålla för att ekonomin ska kunna utvecklas positivt och inom de planetära gränserna, en ram som skulle gynna cirkulära lösningar:

WWF anser att följande mål behövs:

- Mål för effektiv resursanvändning
- Mål för effektiv energianvändning
- Mål för hållbar förnybar energi
- Tre Klimatmål:
  1. Inhemskt utsläppsminskningmål
  2. Reduktionsmål för utsläpp från vår konsumtion av produkter och tjänster (inklusive finansiella tjänster)
  3. Mål för Sveriges bidrag till global klimatnytta, genom effekterna av svensk export av transformativa klimatsmarta varor och tjänster samt Sveriges internationella klimatfinansiering, och andra internationella samarbeten.
- Mål för transportsektorn
- Mål för förnybara och hållbara råvaror
- Mål inom biobaserad ekonomi
- Mål för vatten
- Mål för mat/matavfall
- Mål för plast

Mål för effektiv resursanvändning

- Sverige behöver sätta mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen, samt mål för minskad resursanvändning globalt till följd av svenskarnas konsumtion, utifrån vetenskapens bästa rön om vad som behövs för att vi ska hålla oss inom ramen för en planet. Målsättningen behöver formuleras som en absolut minskning (på totalen) och per capita, men inte som ett mått relaterat till BNP, eftersom en stark BNP-tillväxt riskerar att urholka målet.
- Sverige behöver börja använda relevanta indikatorer för att mäta resursanvändning från konsumtion. Material Footprint och Material Footprint per capita, eller allra helst den ännu mer ambitiösa indikatorn "Total Material Consumption" (TMC).²⁷
- Sverige behöver mäta den absoluta resursanvändningen och resursanvändning per capita snarare än resursanvändning i relation till BNP.

Mål för energieffektivisering²⁸

- Energieffektivisering är centralt för att nå ett 100 procent förnybart energisystem (se nedan) och potentialen för samhällsekonomiskt lönsam effektivisering är stor. Målet till 2030 bör formuleras på användarsidan som en absolut minskning och inte som ett mått relaterat till BNP. En ambition bör läggas på minst 25 % absolut minskning till 2030 jämfört med 2005. Ska ett övergripande effektiviseringsmål på tillförselsidan användas som komplement bör även det vara absolut och målet sättas på minst 27 % minskning till 2030 jämfört med 2005.

Mål för hållbar förnybar energi²⁹

- Världsnaturfonden WWF anser att Sverige kan nå, och bör sätta mål för, 100 procent förnybar elproduktion redan år 2030. Vi ser positivt på att en bred politisk överenskommelse har nåtts i Sverige om en övergång till 100 % förnybar elproduktion, men är övertygade om att energiomställning både kan och bör ske tidigare än 2040.
- Vi anser även att Energikommisionen bör gå vidare i sitt arbete och besluta om ett mål för förnybar energi, på naturens villkor³⁰, för hela energisystemet i Sverige. Det finns stor potential att nå ett 100 procent förnybart energisystem i Sverige redan år 2030, det vill säga all energianvändning i industrin³¹, i byggnader- (bostäder och service) och i transportsektorn.

Tre klimatmål^{32 33}

- Världsnaturfonden WWF anser att det behövs tre separata klimatmål. Vi anser att Sverige bör sätta två separata mål utöver det inhemska utsläppsminskningmålet; varav ett separat mål för utsläpp från svensk konsumtion av produkter och tjänster samt ett separat mål för Sveriges bidrag till global klimatnytta genom effekterna av exporten, samt genom Sveriges internationella klimatfinansiering m.m.³⁴

²⁷ För mer info, se rapport från WWF European Policy Office; *From crisis to opportunity: five steps to sustainable European economies*, s.76-77, http://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/hr_green_report_new_1.pdf

²⁸ För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på Energikommisionens betänkande Kraftsamling för framtidens energi (SOU 2017:2), <http://www.wwf.se/source.php/1700197/Remissvar%20-%20Energikommisionens%20betankade%20SOU%202017%202.pdf>

²⁹ För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på Energikommisionens betänkande Kraftsamling för framtidens energi (SOU 2017:2).

³⁰ All energiproduktion, även förnybar, har en miljöpåverkan och måste därför ske med så liten negativ påverkan som möjligt på klimat, biologisk mångfald, landskapsbild och ekosystemfunktioner.

³¹ Här räknar vi inte in de fossila bränslen som används i metallurgiska processer i järn- och stålindustrin.

³² För mer info, se Världsnaturfonden WWFs synpunkter på Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige (SOU 2016:21),

http://www.wwf.se/source.php/1648059/Remissvar%20-%20Ett%20klimatpolitiskt%20ramverk%20f%F6r%20Sverige_SOU%2020016-21.pdf

³³ För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på delbetänkande från Miljömålsberedningen med förslag om en klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47),

http://www.wwf.se/source.php/1676691/Remissvar%20-%20Delbetankade%20MMB%20SOU%202016_47%20med%20bilagor.pdf

³⁴ Särskild motivering, åtgärder och tänkbara styrmedel för tre klimatmål bifogas i Bilaga 1 i Världsnaturfonden WWFs synpunkter på Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige (SOU 2016:21) http://www.wwf.se/source.php/1648062/Remissvar%20-%20Ett%20klimatpolitiskt%20ramverk%20f%F6r%20Sverige_SOU%2020016-21_Bilaga%201.pdf

1. **Inhemskt utsläppsminskningmål: nollutsläpp till år 2030.** Då vi, i linje med Parisavtalet, ska begränsa den globala temperaturökningen till ca 1,5 grader, behöver hela världen nå netto nollutsläpp till år 2050. Sverige bör ta tillvara sina goda förutsättningar och satsa på en tidigare omställning, till motsvarande utsläppsminskningar redan år 2030.
2. **Reduktionsmål förutsläpp från vår konsumtion av produkter och tjänster(inklusive finansiella tjänster):** Världsnaturfonden WWF vill komplettera det nationella klimatmålet med ett mål för de konsumtionsbaserade utsläppen, vilket skulle fånga upp vårt klimatfotavtryck i andra länder, bland annat genom vår matkonsumtion och våra inköp av varor som är producerade i andra länder. Sveriges utsläpp per capita kopplat till konsumtion är mycket höga. Svenskarnas konsumtionsbaserade utsläpp måste gå från konstant ökning till minskning snarast och i linje med vetenskapens krav. (En paradox idag är att de konsumtionsrelaterade utsläppen utomlands inte omfattas av Sveriges klimatmål samtidigt som utsläppsminskningar utomlands kan komma att göra det).

Utöver reduktionsmål för svenskarnas direkta konsumtion bör mål också sättas för konsumtionen av finansiella tjänster, som i dagsläget leder till väldigt höga utsläpp internationellt på grund av hur dessa medel förvaltas (se t ex Naturvårdsverket, "Förslag till åtgärder för en mer hållbar konsumtion", NV-00685-14). Fossil kol, olja och gasbolag får svenska investerares uppbackning genom nästan 370 miljarder SEK av svenskt sparkapital. Regeringen måste besluta om att ställa krav på alla banker, fond- och försäkringsbolag i Sverige att redovisa hur de bidrar till internationella klimatmål, så att kunderna och kapitalägare själva börjar ta aktiva beslut att minska denna stora exponering och risk. Förutom att styra privat sparande så är klimatkriterier för AP-fondernas förvaltning en mycket viktig fråga. Riksdagens pensionsgrupp måste ge AP-fonderna ett tydligt ramverk för sitt hållbarhetsarbete som leder till att de omgående avvecklar sina innehav i kolbolag och sätter vetenskapligt relevanta mål för hur hela det svenska pensionskapitalet ska bidra till en framtid där vi stannar väl under två graders global uppvärmning.

Världsnaturfonden föreslår att Naturvårdsverket ges i uppdrag att utveckla förslag på etappmål och åtgärder för minskade utsläpp från svensk konsumtion som bidrar till globala netto nollutsläpp år 2050. SCB och Naturvårdsverket ges i uppdrag att fortsätta utveckla statistik och uppföljning av utsläpp kopplade till import och export.

3. **Mål för Sveriges bidrag till global klimatnytta, genom effekterna av svensk export av transformativa klimatsmarta varor och tjänster samt Sveriges internationella klimatfinansiering och andra internationella samarbeten:**
Sverige kan bli bäst i världen på att internationalisera och exportera hållbara produkter och tjänster som passar in i en global cirkulär ekonomi baserat på 100 procent förnybar energi och resurser. Då kan vi minska andras CO₂-utsläpp samtidigt som vi skapar jobb både här hemma och globalt. En långsiktigt säkrad storsatsning på export och internationalisering av miljöinnovation på 7–10 år med stora och små svenska företag kan göra Sverige till en testbädd för internationell miljöinnovation och som kan ta ut denna kompetens på världsmarknaden, inte minst med fokus på tillväxtekonomierna. Med den unika möjlighet som det klimatpolitiska ramverket ger så vore det en stor miss att ej ge marknaden säkerhet i denna fråga som prioriteras av båda de politiska blocken men vars långsiktighet saboteras av mandatperioderna och en rad av återkommande, oförutsägbara små 2-3 årssatsningar.

Sverige bidrar redan med global klimatnytta genom biståndet och annan internationell klimatfinansiering. Vi är exempelvis en av de största bidragsgivarna per capita till FNs gröna klimatfond som finansierar insatser för utsläppsminskning och/eller klimatanpassning i mindre utvecklade länder och tillväxtländer. Vidare deltar Sverige i multilaterala och bilaterala klimat- och energisamarbeten, t ex när det gäller klimatstyrmedel, som ger och har potential att bidra med stora utsläppsminskningar i andra länder. Sverige skulle dock kunna göra ännu mer på detta område för att snabba på klimatomställningen i andra länder. En målsättning för ett bidrag till global klimatnytta skulle tydliggöra det ansvar vi har att inte bara minska våra egna utsläpp i Sverige utan även bidra till att fattigare länder med större utsläpp än oss minskar sina utsläpp.

För att adressera ovanstående möjligheter och ansvar vill Världsnaturfonden WWF komplettera det nationella klimatmålet med ett mål om att bidra med global klimatnytta (framförallt genom satsning på innovation och export av klimatsmarta tjänster och teknik, men även genom klimatfinansiering, styrmedelssamarbeten, kapacitetsöverföring och näringslivsåtaganden). Sveriges bidrag bör vara utformat utifrån ett globalt rättviseperspektiv och kompatibelt med långsiktig hållbarhet och nödvändiga utsläppsnivåer.

Vinnova tillsammans med Energimyndigheten bör ges i uppdrag att utveckla ett etappmål för utsläppsminskningar från långsiktigt hållbar, internationaliserad, offentligt främjad svensk klimatinnovation. Sida, Energimyndigheten och Naturvårdsverket kan ges i uppdrag att bedöma vilken global klimatnytta vi bör åstadkomma genom bistånd, klimatfinansiering och andra internationella klimatsamarbeten. Reduktionsnivån för ett mål bör ligga väsentligt högre än Sveriges årliga territoriella utsläpp. SCB och Naturvårdsverket ges i uppdrag att fortsätta utveckla statistik och uppföljning av utsläpp kopplade till import, export och internationell klimatfinansiering. En möjlig målformulering för export och innovationsdelen i målet skulle kunna vara: [210] miljoner ton koldioxidekvivalenter per år i utsläppsminskningar från långsiktigt hållbar, internationaliserad, offentligt främjad svensk klimatinnovation till år 2030. Ett sådant konservativt mål skulle motsvara två gånger högre än Sveriges egna årliga utsläpp inklusive konsumtion år 2013. Parallellt behöver redovisnings- och uppföljningssystem etableras.

- Klimatfrågan behöver integreras i arbetet i alla politikområden och sektorer. Att integrera klimatfrågan tidigt i beslutsfattandet ger en effektiv politik och undviker målkonflikter. Flera politikområden har en utsläppsminskningspotential som är större än Sveriges inhemska årliga utsläpp. Hit hör exempelvis konsumtionspolitiken samt närings-, innovations- och exportpolitiken där betydligt kraftigare klimatstyrmedel skulle kunna införas. Detsamma gäller den statliga ägarstyrningen och ramverken för finansmarknadens aktörer, inklusive AP-fonderna.

Mål för transportsektorn³⁵

- Världsnaturfonden WWF anser att ett mål om fossilfria transporter till 2030 där all energi också måste vara 100 % förnybar och hållbart producerad är en ambitiös, inspirerande och rimlig målsättning. Detta med tanke på Parisavtalets 1,5-gradersmål, den snabba tekniska utvecklingen som skett i transportsektorn de senaste åren och den potential som tidigare transportutredningar visat. Ett tuffare sektorsmål för transportsektorn leder till en brantare målbana, mindre totala utsläpp och ett i praktiken tuffare etappmål till 2030.

---

³⁵ För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på delbetänkande från Miljömålsberedningen med förslag om en klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47)

- Långsiktiga styrmedel och kraftfulla åtgärder måste till i transportsektorn så att omställningstakten ökar väsentligt jämfört med idag. Sverige bör bland annat agera genom att vara pådrivande för att koldioxidkraven succesivt skärps så att fordon på sikt ska klara nollutsläpp.
- Mer måste göras för att skapa ett transporteffektivt samhälle som gynnar kollektivtrafik, cykel och gång framför biltrafik, som leder till ett effektivare transportsystem och som driver en överflyttning av gods från väg till räls. Ett transporteffektivt samhälle är en förutsättning för att nå sektorsmålet.

Mål för förnybara och hållbara råvaror³⁶

- WWF anser att Sverige ska säkerställa hållbar materialförsörjning, såväl inom landet som via import utifrån. Detta måste innefatta utvinning, produktion, val av råvaror och material såväl som förädling. Sverige bör utveckla (och bidra till utvecklingen inom EU av) en bredare verktyglåda som motverkar att konsumtion direkt eller indirekt bidrar till förändringar i markanvändning med oönskade negativa effekter såsom avskogning, matosäkerhet eller avhysning av fattiga småbrukare. (Relevanta globala hållbarhetsmål³⁷ exempelvis 1.4, 2.3, 12.2, 15.2, 15.3, och 15.5). Bättre förvaltning av resurser och ekosystem behöver säkerställas.

Mål inom biobaserad ekonomi³⁸

- Världsnaturfonden WWF anser att utvecklingen mot en mer biobaserad ekonomi måste ske på ett sätt som inte äventyrar övriga miljö kvalitetsmål och att biobaserade material och bränslen måste vara hållbara. Vidare bör biobaserade produkter så långt möjligt användas där de gör störst klimatnytta.

Vad som är en hållbar bioekonomi behöver dock utvecklas och tydliggöras. Viktigt att påpeka att bioekonomin endast utgör en del i arbetet med att utforma en förnybar och hållbar samhällsekonomi. Bioekonomins resursbas utgår från förnybar bioråvara, och att själva produktionen av råvaran är hållbar blir då fundamental. Världsnaturfonden WWFs syn på hållbarhet innebär bland annat respekt för naturens gränser och bevarandet av biologisk mångfald. I Sverige förutsätts skogen utgöra resursbasen för en bioekonomi men för att då bli hållbar måste råvaran även komma från en hållbar skogsförvaltning. Här står vi fortsatt inför stora utmaningar både gällande areal skyddad skog men även miljöhänsyn i skogsbruket om riksdagens uppsatta miljö kvalitetsmål ska kunna nås.

Vi anser att man bör se biomaterial som en begränsad råvara och därför optimera användningen. Detta innebär att man bör styra råvaran till produktionsområden där de gör störst samhälls- och miljönytta och maximera återvinningen innan energiutvinning för att bidra till en mer cirkulär ekonomi i ett förnybart och hållbart samhälle. Vi utvecklar detta resonemang lite mer i detalj i WWFs gemensamma rapport med IKEA "Close the Loops".³⁹

- Utvecklingen mot en mer biobaserad ekonomi med biomassa från framförallt skogen men även jordbruket måste ske på ett sätt som inte äventyrar övriga miljö kvalitetsmål. Biobaserade material och bränslen måste vara hållbara utifrån WWFs syn på hållbarhet, som bland annat innebär respekt för ekosystemens gränser och bevarandet av biologisk mångfald. Staten och

³⁶ För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar angående Europeiska kommissionens förslag (COM (2015) 614/2): Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin,

http://www.wwf.se/source.php/1628451/Remissvar%20-%20EU-kommissionens%20cirkul%20E4r%20ekonomi-paket_COM_2015_614_2.pdf
www.globalamalen.se

³⁷ För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar på delbetänkande från Miljömålsberedningen med förslag om en klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige (SOU 2016:47)

³⁹ IKEA - WWF Project Brief; "Close the Loops", http://www.wwf.se/ikea/source.php/1620365/wwf_ikea_close_the_loops_screen_3.pdf

näringslivet bör samarbeta kring utvecklingen av bioekonomin och en strategi för bioekonomin ska vara förankrad i civilsamhället.

Mål för vatten⁴⁰

- Åtgärder som skapar en effektivare vattenanvändning bör inte begränsas till tekniska lösningar, även om dessa naturligtvis är nödvändiga. Bristande vattenförvaltning adresseras lämpligen genom icke-tekniska lösningar; att säkerställa medbestämmande i planeringsprocesser och att anta samt genomföra ambitiösa och långsiktiga förvaltningsplaner för vattenresursen. De största vattenanvändargrupperna såsom jordbruk, industri och energi men även hushåll, adresseras då, i linje med vattendirektivet, på mest effektivt sätt, så att recirkulering av vatten inte ökar trycket på vattenresurserna eller påverkar naturliga flöden negativt.

Mål för mat/matavfall⁴¹

- Att utveckla smarta mål och indikatorer är också avgörande för att säkerställa relevant framgång inom hållbar mat-agendan – och dess bidrag till att minska resursanvändningen från Sveriges (och EU:s) livsmedelskedjor. Indikatorerna bör kunna länkas till gränser för överkonsumtion och avfall. En relevant indikator skulle kunna vara andelen i % av överkonsumtion av protein jämfört med vad en hälsosam diet rekommenderar. (Se Världshälsoorganisationens riktlinjer för en hälsosam kost.⁴²)
- Bindande mål för att förhindra matsvinn måste utvecklas och sättas, inte bara mål för minskning av matavfall. Även här bör FN:s utvecklingsmål/Agenda 2030 utgöra en bas för detta (se mål 12.3).⁴³
- Världsnaturfonden WWF anser att det bör sättas ett tydligt mål om återföring av näringsämnen från livsmedelskedjan till jordbruksmark. Exempelvis ”*Senast år 2025 ska 50 % av fosfor i avlopp återföras till åkermark. Recirkulerad fosfor från avlopp och avfall ska på sikt ersätta jungfrulig fosfor i odling av livsmedel.*” Syftet med ett sådant mål är att sätta ljuset på det faktum att livsmedelskedjan idag är ett enkelriktat flöde från land till stad och att samhällssystem behöver utvecklas för att återföra näringen från livsmedel till jordbruk. Innovation och investeringar behövs särskilt inom detta område eftersom det idag saknas kostnadseffektiva och säkra sätt att återföra näring från stad till land.

Mål för plast

- Världsnaturfonden WWF anser att problemet med marin nedskräpning av plast bör inkludera totala kostnader och förluster för samhället i relation till plasticskräp och hoten mot ekosystemet samt hälsorisker för människor.
- När det gäller plast fungerar inte alltid cirkulära lösningar. Exempelvis, kläder gjorda av plast/syntetiska fibrer (även återvunna sådana) bidrar starkt till problemen med mikroplaster (som bidrar till miljöförstöring i både luft och vatten) genom att de avger mikroplastpartiklar varje gång kläderna används och tvättas. Plast i miljön måste lösas vid källan, samt vid ett ändrat producentbeteende.
- Plast som samlas upp från haven kan dessutom komma varifrån som helst och innehålla väldigt gammalt plast, fylld med nu förbjudna och farliga ämnen som vi absolut inte vill ha in i ett

⁴⁰ För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar angående Europeiska kommissionens förslag (COM (2015) 614/2): Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin.

⁴¹ För mer info, se Världsnaturfonden WWFs remissvar angående Europeiska kommissionens förslag (COM (2015) 614/2): Att sluta kretsloppet – en EU-handlingsplan för den cirkulära ekonomin

⁴² WHO, Healthy diet: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs394/en/>

⁴³ **Mål 12.3:** Till 2030, halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet, och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd.

cirkulärt kretslopp. Återvinning av insamlad plast från haven måste därför övervägas väldigt noga, och föregås av noggranna konsekvensanalyser.

- Ett annat exempel är plast som samlas upp från haven och kan komma varifrån som helst och innehålla väldigt gammalt plast – fyllt med nu förbjudna och farliga ämnen som vi absolut inte vill ha in i ett cirkulärt kretslopp. Återvinning av insamlad plast från haven måste därför övervägas väldigt noga, och föregås av noggranna konsekvensanalyser.
- Världsnaturfonden WWF uppmanar regeringen att åtgärda problemen vid källan genom att;
  - Sluta subventionera miljöförstöring och inkludera externa kostnader som miljöeffekter i priset på varor och transporter för att uppmärksamma och minska ohållbar konsumtion och dess negativa miljöpåverkan.
  - Styra om till mer kollektivtrafik och mindre privatbilism genom att subventionera och effektivisera kollektivtrafik reellt samt höja priset för privatbilism för att minska bilar, däckslitage och mikroplaster.
  - Bevaka att en övergång till plaster baserat på biomassa inom ramen för en ”bioekonomi” inte skapar samma problem vi har idag, d v s plast från biomassa kan ha samma miljöpåverkan på haven som plast från fossil råvara (även då de är bättre ur klimatsynpunkt).
  - Undersök möjligheten att utveckla EU:s energimärkning av däck till att inkludera slitstyrka,
  - Utveckla ekodesignreglerna för tvättmaskiner, samt genom att
  - Revidera referensdokumentet för textilproduktion inom EU:s industriutsläppsdirektiv som ska verka inom EU för att underlag om utsläpp av mikroplaster från produktionsprocesser inom textilindustrin tas fram.